

Varkauden kaupunginhallitus
PL 2018
78201 VARKAUS

Varkauden psykiatrian päivystys ja tahdosta riippumaton hoito

Terveystieteiden tutkimuskeskus (1326/2010) 50 §:n 3 momentti edellyttää Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriä järjestämään laajan ympärivuorokautisen päivystyksen yksikön keskussairaalsaan yhteyteen käsittäen mm. psykiatrian erikoisalan ympärivuorokautisen päivystyksen. Sairaanhoitopiirinä, jossa on yliopistollinen sairaala, se voi väestön palvelutarpeen niin edellyttäessä perustaa useamman kuin yhden ympärivuorokautisesti päivystävän yhteispäivystysyksikön sairaaloidensa yhteyteen sisältäen mm. psykiatrisen ympärivuorokautisen päivystyksen.

Varkauden sairaala ei ole sairaanhoitopiirin sairaala, vaan Sosiaali- ja terveysministeriö on myöntänyt Varkauden kaupungille poikkeusluvan ympärivuorokautisen perusterveydenhuollon päivystysyksikön toimintaan 31.12.2019 saakka.

Kunnallisena sairaalana Varkauden sairaalalla ei ole oikeutta muodostaa useamman erikoisalan ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystystä. Näin ollen Varkauden sairaala ei voi toteuttaa ympärivuorokautista psykiatrian erikoisalan päivystystä.

Koska Varkauden sairaala ei voi toteuttaa yksinään psykiatrian päivystystä, ei sairaalassa voida toteuttaa myöskään mielenterveyslain (1116/1990) 2 luvun mukaista tahdosta riippumatonta hoitoa.

Selvitys

Asian ratkaisu perustuu seuraavaan selvitykseen:

- Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin johtajaylilääkäri Esko Vannisen 8.11.2018 antama lausunto, johon liittyy KYSin Mielenterveys ja hyvinvointi palvelukeskuksen palvelukeskusjohtaja Heimo Viinamäen 5.11.2018 antama selvitys

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

- Varkauden kaupunginhallituksen 3.12.2018 antama selvitys ja selitys liitteineen

Kuuleminen

Aluehallintovirasto varasi Varkauden kaupunginhallitukselle tilaisuuden 17.10.2018 lähetetyn selvityspyynnön yhteydessä antaa selityksensä määräyksen ja mahdollisen uhkasakon asettamisesta ennen asian ratkaisemista. Varkauden kaupunginhallitus antoi selvityksen ja selityksensä 3.12.2018.

Lisäksi Varkauden kaupunginhallitukselle on varattu tilaisuus lausua mielipiteensä Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin antamasta lausunnosta ja selvityksestä. Jälkimmäinen kuulemiskirje on lähetetty 23.11.2018 ja selitys on pyydetty toimittamaan kahden viikon kuluessa kirjeen tiedoksi saamisesta. Varkauden kaupunginhallitus ei ole antanut erillistä selitystä asetettuun määräaikaan mennessä.

Määräys

Aluehallintovirasto määrää Varkauden kaupunginhallituksen lopettamaan Varkauden sairaalassa tahdosta riippumattoman hoidon toteuttamisen ilman aiheetonta viivytystä ja kuitenkin viimeistään 31.5.2019 mennessä sekä järjestämään näiden potilaiden hoidon lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Aluehallintovirasto velvoittaa Varkauden kaupunginhallituksen antamaan 17.6.2019 mennessä selvityksensä siitä, miten toiminnan lopettaminen on toteutettu.

Perustelut

Psykiatrian erikoisalan päivystys

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (1326/2010) 50 §:n 2 momentin mukaan kiireellisen hoidon antamista varten kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on järjestettävä ympärivuorokautinen päivystys. Päivystystä toteuttavassa yksikössä on oltava riittävät voimavarat ja osaaminen, jotta hoidon laatu ja potilasturvallisuus toteutuvat. Päivystyspisteistä ja niiden työnjaosta on sovittava terveydenhuollon järjestämissuunnitelmassa ja erikoissairaanhoidon osalta erikoissairaanhoidon järjestämissopimuksessa. Päivystyspisteistä päätettäessä on otettava huomioon alueen ensihoitopalvelu, päivystyspisteiden väliset etäisyydet sekä väestön palvelutarve.

Valtioneuvoston asetus kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisalakohteisista edellytyksistä (583/2017, päivystysasetus) 2 §:n 2 momentti edellyttää, että ympärivuorokautinen päivystys on järjestettävä

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystyksenä, ellei saavutettavuus- ja potilasturvallisuusnäkökohdista muuta johdu.

Päivystysasetuksen (583/2017) 19 §:n 1 momentin mukaan kunnan tai kuntayhtymän on huolehdittava, että psykiatrian erikoisalalan päivystyksessä on:

- 1) saatavilla psykiatristen erikoisalojen erikoislääkäri taikka psykiatriaan perehtynyt lääkäri, jolla on mahdollisuus neuvotella potilaan hoidosta psykiatrian erikoisalojen erikoislääkäriin kanssa ja tarvittaessa saada hänet hoitoa antavaan yksikköön;
- 2) valmius arvioida ja seurata potilaan kriisitilanteita ensisijaisesti monimuotoisilla avohoitoon ja vapaaehtoisuuteen perustuvilla palveluilla, jotka on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina niitä tarvitaan;
- 3) potilaan terveydentilan arviointia varten käytettävissä riittävän laajasti ympäri vuorokauden somaattisten erikoisalojen asiantuntemusta.

Päivystysasetuksen (583/2017) 19 § 1 momentin 3 kohtaa koskevilta osin sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on todennut, että monet somaattiset sairaudet, kuten esimerkiksi aivoverenvuodot tai myrkytykset, voivat tulla esiin vain psykiatrisina oireina. Tämän takia on välttämätöntä, että psykiatrian erikoisalojen päivystykseen tulleen potilaan terveydentilan arviointia varten on oltava käytettävissä riittävän laajasti somaattisten erikoisalojen asiantuntemusta sekä riittävät kuvantamis- ja laboratoriotutkimukset asetuksen 5 §:n mukaisesti ympäri vuorokauden. Psykiatrian akuuttipäivystys tulisi pyrkiä järjestämään somaattisen yhteispäivystyksen yhteydessä, jolloin erikoisalojen osaaminen sekä tarvittavat tukipalvelut ovat helposti käytettävissä.¹

Aluehallintovirasto toteaa, että perusterveydenhuollon päivystys ei täytä päivystysasetuksen 19 §:n 1 momentin 3 kohdan vaatimusta riittävästä erikoisalojen asiantuntemuksesta. Näin ollen Varkauden sairaala ei voi toteuttaa ympärivuorokautista psykiatrian erikoisalalan päivystystä.

Varkauden kaupunginhallituksen 3.12.2018 antaman selvityksen mukaan Varkaudessa psykiatrian erikoisalalan päivystyksestä vastaa virka-aikana akuuttityöryhmä, jossa työskentelee kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa ja kaksi mielenterveyshoitajaa. Akuuttityöryhmässä on käytettävissä virka-aikana erikoislääkäri ja/tai erikoistuva lääkäri konsultointia varten. Virka-ajan ulkopuolella puhelinpäivystys siirtyy psykiatrian osastolle, jossa hoitaja vastaa päivystyspuheluihin. Psykiatripäivystystä Varkauden sairaalan psykiatrian osastolla ei ole.

¹ STM:n muistio 22.8.2017 Valtioneuvoston asetus kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisalakohteisista edellytyksistä, s. 21

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

Aluehallintovirasto toteaa, että Varkauden sairaalassa voi kuitenkin jatkaa toimintaansa avopalveluna nykyinen virka-aikana toimiva akuuttityöryhmä ja virka-ajan ulkopuolella psykiatrian osastolla hoitaja voi jatkossakin vastata asiakaspuheluihin. Aluehallintovirasto katsoo, että tällainen avopalvelu tukee mielenterveyslain (1116/1990) 4 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla oma-aloitteista hoitoon hakeutumista.

Tahdosta riippumaton psykiatrinen hoito

Mielenterveysasetuksen (1247/1990) 2 §:n 1 momentin mukaan henkilön hoito hänen tahdostaan riippumatta saadaan toteuttaa ainoastaan sairaalan psykiatrissa hoitoa antavassa yksikössä, jolla on edellytykset antaa tällaista hoitoa.

Päivystysasetuksen (583/2017) 19 §:n 2 momentin mukaan tahdosta riippumattomaan hoitoon ottaminen ja hoito edellyttävät, että yksikössä on saatavilla psykiatrian erikoisalojen erikoislääkäri taikka psykiatristen kiiretilanteiden hoitoon perehtynyt lääkäri, jolla on mahdollisuus neuvotella psykiatristen erikoisalojen erikoislääkärin kanssa ja tarvittaessa saada hänet hoitoa antavaan yksikköön.

Tahdosta riippumattomassa hoidossa saatetaan tarvita erityisiä rajoituksia välittömän vaaratilanteen rauhoittamiseksi. Mielenterveyslain 22 e ja f §:ien mukaan näissä tilanteissa lääkäri päättää suorittamansa potilaan tutkimisen perusteella toimenpiteistä tai hoitohenkilökunnan kiireellisissä tapauksissa aloittamien toimenpiteiden jatkamisesta. Toimenpide on lopetettava heti, kun sen jatkaminen ei enää ole tarpeen. Potilasta hoitavan lääkärin on arvioitava potilaan tila niin usein kuin tämän terveydentila edellyttää ja päätettävä toimenpiteen jatkamisesta tai lopettamisesta. Erityisten rajoitusten toteuttaminen edellyttää, että lääkäri voi tehdä päätökset toimenpiteistä riittävän nopeasti. Se tarkoittaa, että akuuttipsykiatrisia potilaita hoitavassa sairaalassa tulisi päivystävän lääkärin olla paikalla työpaikkapäivystyksessä välittömässä valmiudessa. Jos sairaalassa hoidetaan ainoastaan pitkäaikaispotilaita, riittäisi joissakin tapauksissa, että lääkäri on saatavilla eli päivystys toteutetaan vapaamuotoisena päivystyksenä.²

Varkauden kaupunginhallituksen 3.12.2018 antaman selvityksen mukaan Varkauden sairaalan psykiatrian osastolla ei ole psykiatripäivystystä.

Koska perusterveydenhuollon päivystys ei täytä päivystysasetuksen (583/2017) 19 §:n 1 momentin 3 kohdan vaatimusta riittävästä erikoisalojen asiantuntemuksesta, Varkauden sairaala ei voisi toteuttaa ympärivuorokautista psykiatrian erikoisalan päivystystä myöskään

² STM:n muistio 22.8.2017 Valtioneuvoston asetus kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisalakohteisista edellytyksistä, s. 21

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

lisäämällä osastolle päivystävän lääkärin, joka olisi paikalla työpaikkapäivystyksessä välittömässä valmiudessa.

Edellä esityillä perusteilla aluehallintovirasto katsoo, että Varkauden sairaalalla ei ole edellytyksiä antaa tahdosta riippumatonta psykiatrista hoitoa mielenterveyslain 34 §:n 1 momentin nojalla annetun mielenterveysasetuksen 2 §:n 1 momentin edellyttämällä tavalla. Aluehallintovirasto katsoo, että tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoidon toteuttaminen Varkauden sairaalassa on päivystysasetuksen (583/2017) 19 §:n vastaista.

Mielenterveyslain 33 b §:n 1 momentin mukaan, jos mielenterveystyön järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan potilasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka toiminta on muutoin tämän lain vastaista, aluehallintovirasto voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava. Jos potilasturvallisuus sitä edellyttää, toiminta voidaan määrätä välittömästi keskeytettäväksi taikka toimintayksikön, sen osan tai laitteen käyttö kieltää välittömästi.

Mielenterveyslain 33 b §:n 2 momentin mukaan aluehallintovirasto voi velvoittaa kunnan, kuntayhtymän tai valtion mielisairaalan noudattamaan 1 momentissa tarkoitettua määräystä sakon uhalla tai uhalla, että toiminta keskeytetään, taikka että toimintayksikön, sen osan tai laitteen käyttö kielletään.

Antamassaan selvityksessään Varkauden kaupunginhallitus katsoo, että Varkauden sairaalassa on kyetty ja vastaisuudessaakin kyetään hoitamaan psykiatrisia potilaita potilasturvallisuuden vaarantumatta. Kaupunginhallitus pyytää siirtymäaikaa 31.5.2019 saakka, jos aluehallintovirasto kuitenkin katsoo, että Varkauden käytännöt M1-potilaiden hoidon osalta eivät vastaa päivystysasetusta. Selvityksen mukaan 1.1.-31.10.2018 välisenä aikana M1-lähetteitä on tehty 38 potilaalle.

Aluehallintovirasto tulkitsee, että Varkaus tulee noudattamaan määräystä ilman uhkasakkoakin, eikä siksi katso uhkasakon asettamista tarpeelliseksi. Aluehallintovirasto pitää pyydettyä siirtymäaikaa melko pitkänä suhteutettuna potilasmäärään, mutta hyväksyy sen, koska Varkauden kaupungin selvityksen mukaan uudet, vaikeaoireiset vastentahtoista hoitoa tarvitsevat potilaat on nykyiselläänkin lähetetty KYSiin tai Moision sairaalaan.

Mikäli Varkauden kaupunki ei noudata annettua määräystä, aluehallintovirasto tulee asettamaan uhkasakon määräyksen tehostamiseksi.

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

Aluehallintovirasto toteaa, että annetusta määräyksestä huolimatta Varkauden sairaalan on mahdollista jatkaa päihde- ja mielenterveyspotilaiden vuodeosastohoitoa ilman tahdosta riippumatonta psykiatrista hoitoa.

Tämän päätöksen valmisteluun aluehallintovirastossa on osallistunut myös aluehallintoylilääkäri Marja Kuronen.

Sovelletut oikeusohjeet

Terveystieteiden tutkimuskeskuslaki (1326/2010) 50 § 2, 3 ja 7 momentit
Valtioneuvoston asetus kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisalakohtaisista edellytyksistä (583/2017, päivystysasetus) 19 §
Mielenterveyslaki (1116/1990) 33 b § 1 momentti
Mielenterveysasetus (1247/1990) 2 § 1 momentti

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta valittamalla Itä-Suomen hallinto-oikeuteen liitteenä olevan valitusosoituksen mukaisesti.

Mielenterveyslain (1116/1990) 33 b §:n 3 momentin mukaan aluehallintoviraston päätöstä toiminnan keskeyttämisestä taikka toimintayksikön, sen osan tai laitteen käytön kieltämisestä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Lisätietoja

Lisätietoja asiasta antaa tarvittaessa ylitarkastaja Taija Liukkonen (puh. 029 501 6800).

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ylitarkastaja,
ryhmävastaava

Marja Hyvärinen

Ylitarkastaja

Taija Liukkonen

Jakelu ja suoritemaksu

Varkauden kaupunginhallitus

Päätös on maksuton

Tiedoksi

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Valvira
Kansallisen koordinaatioryhmän aluehallintoviraston edustajat

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 029 501 6800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi/ita
Postiosoite: PL 50, 50101 Mikkeli

Mikkelin päätoimipaikka
Maaherrankatu 16
Mikkeli

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36
Joensuu

Kuopion toimipaikka
Hallituskatu 12–14
Kuopio

Tämä asiakirja ISAVI/4642/2018 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ISAVI/4642/2018 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Hyvärinen Marja L 11.01.2019 11:52

Esittelijä Liukkonen Taija 11.01.2019 11:48